

p o l e m i c i

Se dedică dnei profesoare Mariana Cheroiu, care a făcut posibilă această dispută.

POTRIVIT ingenioasei și totodată înfricoșatoarei dileme a spânzurătorii, pe care este invitat s-o dezlege și Sancho Panza în romanul lui Cervantes, *Don Quijote*, toți cei interesați să treacă peste un anumit pod, ca să-și urmeze drumul între cele două jumătăți ale aceleiași moșii, trebuie să facă mai întâi o declarație de intenție. Mincinoșii urmînd să fie spânzurați. Încurcătura se produce atunci cînd unul dintre călători declară că trece podul spre a fi spânzurat. Rezultă de aici o dilemă pe care nimeni n-o poate rezolva. Cu excepția lui Sancho Panza (era să spun: „cu excepția dnei Mariana Cheroiu“).

Mai puțin ingenios, dar aproape la fel de amenințător ca spânzurătoarea lui Cervantes este și pasajul cu care își încheie dl Ștefan Cazimir replica din nr. 35 al revistei **România literară** (4 septembrie 2009), intitulată „Liber-schimbismul și tuberculoza“, ca răspuns la articolul meu „Caragiale față de liber-schimbismul“ din **România literară** (nr. 33, 21 august 2009). Iată-l: „Disputa pe tema Două loturi poate continua un timp nedefinit, spre plictiseala cititorilor revistei, pînă cînd cel mai inteligent va ceda. Recunosc, cu toată modestia, că nu eu aș putea fi acela.“

Ce să fac eu acuma cu adevărul meu? Să continui? Să mă opresc?

Cum nu mă aflu, slavă Domnului!, în situația bărbatului îndrăgostit de două femei, dar incapabil să decidă pe care dintre ele s-o alege sau, Doamne ferește!, în postura simpaticului animal de povară și de tracțiune (măgarul lui Buridan), rămas confuz la jumătatea distanței dintre două porții de fin la fel de mari și egal de apetisante, eu mărturisesc că nu sînt deloc atras de perspectiva pe care o întrevede dl Cazimir. Pentru că, între altele, n-am de gînd să pun la grea încercare răbdarea unor eventuali viitori cititori și nici nu mă consider a fi „mai inteligent“, numai pentru că nu-mi fac din încapăținare un blazon, așa cum procedează dl Cazimir cînd pleacă de la premisa că încapăținarea ar fi trăsătura prin care ne-am ilustra amîndoi („Exegeza caragialiană are doi încapăținați, pe tine și pe mine!“). Pe de altă parte, îl asigur pe dl Cazimir că nu-i voi echivala cu un test al încapăținării replica despre care vorbește și care, n-am nici o îndoială, va urma. Nu intenționez să recurg nici la argumentația *ad hominem*, escaladată adjectival, și nici la exercițiile de prestidigitatie prin care lei din demonstrația preopinentei tău, pentru a-l contrazice, doar ceea ce îți convine. Cu alte cuvinte, nu-i discuți toate argumentele, pentru că ai decis că tezele pe care le susține el sînt „în sine, neconvingătoare“, dacă nu de-a dreptul neserioase („jocuri“), și că, pentru a le respinge, ar „ajunge o măciuca la un car cu oale“, conform unei „zicale din bătrîni“. Asta după ce i-ai reproșat că se consideră unicul proprietar al adevărului și că, de aceea, suferă de un soi de complex de superioritate, fie el și sub formă de puseu (adică „punctual“). „Punctual“ fiind și incoerența sau neseriozitatea lui. Toate acestea determinîndu-te, firește, să-l asiguri de întreaga ta prețuire. De unde se poate vedea cît de scurt e uneori drumul de la Kant, la rețevă, și invers. Eu știam că atunci cînd prețuiești realmente pe cineva nu recurgi la măciuca „bătrînească“, ci îi examinezi liniștit argumentele, ca să-i răspunzi. Așa ar fi, cu adevărat, bătrînește. Și mai știam că legătura dintre o ipoteză și cele cîteva argumente pe care aceasta se sprijină, încît să poată fi acceptată (sau respinsă) ca teorie, e aidoma raportului dintre un întreg aritmetic și părțile care îl compun și care se însumează pentru a da un rezultat oarecare, corect (sau greșit). În schimb, jocului pe termen lung cu răbdarea cititorilor, la care se gîndește dl Cazimir, stabilindu-i condiția de participare, durata aproximativă și riscurile, eu i-aș prefera o discuție ceva mai scurtă, dar care să ajute, pe cît posibil, „mai bune înțelegeri a lui Caragiale“. De aceea voi apela și eu la una dintre ideile lui Sancho Panza (o parte din mine se oprește, cealaltă parte își continuă drumul) și mă voi mărgini să-i adresez dlui Cazimir două întrebări, la care îl invit să încerce să răspundă. Dar, dacă se poate, fără comparații prea măgulitoare la adresa preopinentei lui (devenit în „Liber-schimbismul și tuberculoza“, „Jeoaică ranită“ care-și apără puii) și fără recurs la citate din Victor Eftimiu sau din Iosif Vulcan, travestite în

Două întrebări

argumente de autoritate și ridicate, prin autopromulație, la, cum să-i spun?, demnitatea unor distrugătoare „lovituri de măciuca“.

1. Prin urmare, cum se explică faptul că, după ce în articolul „Caragiale «obscur»“ (**România literară**, nr. 26, 3 iulie 2009) a simțit nevoia să-și comunice, *coram populo*, uimirea provocată de excepționala confesiune a unei doamne profesoare de la un liceu din București („ciudat apare faptul că, de la publicarea nuvelei [Două loturi] – mai întîi în «Gazeta sateanului» (1898), apoi în Momente (1901) – și pînă în zilele noastre, nimeni n-a remarcat nimic suspect în desfășurarea pățaniei lui Lefter Popescu. Cu excepția doamnei Mariana Cheroiu“) și după ce, în același articol, sensul acestei neașteptate confesiuni a fost verificat și confirmat printr-o expertiză clară, dl Cazimir trece în următoarele articole pe care le-a publicat, tot în **România literară**, nu numai la alte păreri (e dreptul și riscul dumnealui), dar și la bagatelizare, amendînd, de exemplu, una din formulările mele – „cele mai importante noutăți legate de opera marilor scriitori» (adică, în speță, precizează el, ediția a II-a, «revăzută și adaugită», a cărții lui Florin Manolescu) – și sancționînd-o printr-un plictisit „Dar să trecem...“? Să se datoreze, cumva, această neașteptată schimbare de atitudine, faptului că mi-am îngăduit și eu dreptul la uimire („Chiar nimeni?“), ca să-i semnalez o jenantă (dar, firește, nu pentru toată lumea) lacună bibliografică? Mai mult ca sigur, exprimîndu-mi această nouă nedumerire, eu am dovedit încă o dată că sînt „nițel susceptibil“, „ușor irascibil și prea inflammat în reacțiile polemice“ (după cum sînt descris în ultimul său articol) sau, de ce nu?, caracterizat printr-o „tendință de autovictimizare“, care tinde să se „manifeste plenar“. Și, ca să spunem pînă la capăt lucrurilor pe nume, dar cu vorbele dlui Cazimir, nu uimit, ci „ulcerat“ că tocmai dînsul n-a luat „cunoștință la vreme de ediția“ din 2002 a volumului *Caragiale și Caragiale*. Cu toate acestea, îndrăznesc să întreb.

2. Pentru că este un critic care lucrează relaxat, serios și „cu textul în mîna“ (nu ca mine, departe de text, cam neserios și cam irascibil), așa încît să-l poată fără greș deosebi pe omul cinstit de omul pungaș din literatura unui scriitor căruia îi plac provocările și jocul cu așteptările cititorilor, cum interpretează dl Cazimir, după ce, am văzut, n-a admis „în sine“ ideea că funcționarul-bancher din *Două loturi* ar putea fi malonest, următoarea scenă din nuvela *Păcat...*, publicată de Caragiale în *Universul* la începutul anului 1892? Pentru cititorii acestei, într-adevar, din ce în ce mai plicticoase dispute, precizez că eroii scenei la care mă refer sînt un polițai, un prefect de județ și părintele Niță din Dobreni, care vine la oraș pentru a solicita sprijinul autorităților cu ajutorul tradiționalului peșches oferit pe sub mîna. Sprijin pe care n-apucă să-l mai obțină din pricina unei crize cardiace. Și, adaug eu, pentru că a fost buzunărit înainte de a-și spune păsul. Iar dlui Cazimir (care, spre deosebire de mine, un „plecat din țară“, se află dintotdeauna plasat în miezul realităților românești și prin urmare poate susține, la nevoie cu martori, cum afirmă dînsul, că pentru universitarii Literelor bucureștene și pentru studenții lor, cunoașterea „scrierilor critice auxiliare“, indiferent de însemnătate, n-ar avea mare importanță) îmi îngădui să-i semnalez nu numai posibilitatea de a compara versiunea publicată de Caragiale cu una din variantele ei manuscrise, ci și existența unei mici bibliografii din care rezultă că mai există cineva care „s-a prins“, dar nu de la început (expresia „s-a prins“ îi aparține dlui Cazimir și ține, și ea, de miezul realităților românești). Dar iată și scena în discuție: „Bătrînul alunecă de pe scaun și căzu mototol pe covorul moale... Polițaiul,

e să fac eu acuma cu adevărul meu? Să continui? Să mă opresc?

care aștepta afară ordine, era din norocire aci, gata la chemarea superiorului, să ajute pe omul bolnav: l-a descheiat la gît, la sîn, la brîu... l-a frecat cu oțet la tîmple și la inimă... Cînd își veni în fire, preotul era întins în birou pe canapea... Se încheie degrabă, își ceru iertăciune – era bolnav, bătăi de inimă și amețeli – simțise cum îl ia ca p-o apă, cum i se-ntunecă tot împrejur și cum adoarme... Se ridică, salută și porni să plece. / – Bine, nu mi-ai spus nimic, zise prefectul, făcînd semn polițaiului să iasă. / Polițaiul ieși foarte mulțumit de serviciul umanitar ce realizase... / Popa se căuta mereu în sîn, la brîu, prin buzunare, fără să spuie o vorbă... Prefectul, obosit, zise: / – Ei! spune-mi odată... / – Am pierdut-o! răspunse popa naiv, salută și ieși grăbit. / Prefectul dete din umeri... Chemă pe polițai... Polițaiul lipsea, dar trebuia să se întoarcă la moment: plecase în fuga mare – «uitase raportul de noapte la canțierie!»“

Pentru a folosi logica și argumentația dlui Cazimir din ultimul său articol sau din articolul „Loturi și comploturi“, cel cu „lovitura de măciuca“ (**România literară**, nr. 30, 31 iul. 2009), nu-i așa că degeaba pretind unii că polițaiul e un pungaș care și-a însușit legătura cu bani a părintelui Niță (peșchesul), cîta vreme „este greu, dacă nu imposibil, să-i atribuim [...] inspirația instantanee“ de a buzunări un sărman neputincios? Nu-i așa că și de data aceasta avem de a face cu o ipoteză incredibilă, pentru că e „în sine, neconvingătoare“? Cum adică? Un apărător al ordinii publice, pungaș?! Sau nu-i așa că profesionalitatea cu care acționează el la chemarea superiorului („l-a descheiat la gît, la sîn, la brîu... l-a frecat cu oțet la tîmple și la inimă...“), ca să ajute un bătrîn suferind, „nu transmite deloc impresia unei simulări insidioase“, dimpotrivă, „aceea a unei comportări perfect normale în situația dată“. Iar justificarea la care recurge pentru a se retrage de la așa-zisul loc al faptei („uitase raportul de noapte la canțierie!“), nu-i așa că nu poate fi considerată diversiune? și, la urma urmei, nu-i așa că următoarea afirmație a naratorului, „Polițaiul ieși foarte mulțumit de serviciul umanitar ce realizase...“, e „în perfectă convergență“ cu eficiența ajutorului acordat unui biet preot răzbit de emoțiile pe care le trăiește? Ca să nu mai vorbim de faptul că explicația pe care i-o dă părintele Niță prefectului („Am pierdut-o!“), reprezintă un clar argument în favoarea curățeniei sufletești a polițaiului nostru, pentru că este extrem de concisă și, ca atare, marcată de un „vădit accent al sincerității“. În treacăt fie spus, deși nici ortografia limbii române nu posedă (cum și-ar fi dorit pentru limbile lor niște francezi sau nemți descurajați de lipsa de perspicacitate a propriilor compatrioți) un semn grafic care să semnaleze explicit ironia, trag speranța că, de data aceasta, dl Cazimir nu va mai număra de cîte ori am spus „nu-i așa“, pentru a face dintr-o repetiție intenționată, o dovadă indiscutabilă a nesigurății unui autor ale cărui certitudini „încep să se clatine“ chiar și atunci cînd nu e cazul. Sau poate că mai bine ar fi să spun, pentru a patra sau a cincea oară: mai mult ca sigur?

Ce-aș mai putea să adaug, fără să-mi plictisesc cititorii, înainte ca partea din mine care mai merge să se oprească și ea din drum? Exagerînd în ce-l privește, Cioran a spus cîndva, în legătură cu titlul unuia din eseurile sale: e prea clar, nu-ți dă chef să vezi ce e în el. Pentru că știa mai bine decît oricine altul care este valoarea lui *prea*, Caragiale n-a comis acest delict. Că de aici rezultă toată bătaia noastră de cap, asta ne privește pe noi, nu pe autorul nuvelor *Păcat... și Două loturi*.

Și încă ceva. Într-o anumită împrejurare, P.P. Carp i-a declarat lui Caragiale: pînă nu demult am crezut că eu sînt cel mai inteligent om din România. Acuma văd că ești tu. După ce a aruncat în joc mînușa inteligenței, și fără ca eu să mă încumet, în ciuda unui nenorocit „complex de superioritate“ punctuală, să mă substituie lui P.P. Carp, i-aș spune același lucru dlui Cazimir, dacă... Dacă ar găsi un răspuns convingător la măcar una din cele două întrebări pe care i le-am propus. Dar convingător și pentru ceilalți, nu numai „în sine“.

Florin MANOLESCU

P.S. Spre deosebire de mine, care dau de înțeles că mi-am „asumat monopolul adevărului“ și mă contrazic (punctual) fără să-mi dau seama, dl Cazimir e ceva